"Büyümedeki Yavaşlama Bütçeyi Olumsuz Etkiliyor"

Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV), büyümedeki yavaşlamanın 2007 bütçesini olumsuz etkilediğini ve 2008 hedeflerine ulaşılmasını da riskli hale getirdiğini açıkladı. Mali İzleme Raporu'nda 2008 bütçesine yönelik ayrıntılı bir değerlendirme yapıldı

TEPAV, İstikrar Enstitüsü tarafından hazırlanan "Mali İzleme Raporu-2007 Yılı Kasım Ayı Bütçe Sonuçları" açıklandı. Mali İzleme Raporu'nun bu sayısında ayrıca 2008 bütçesine ilişkin ayrıntılı bir değerlendirme yapıldı, bütçeye eklenmesi gereken dokümanlar ile Maliye Bakanlığı'nın stratejik planı ve performans bütçesi ile ilgili bazı değerlendirmelere de yer verildi.

Raporda, 2007 yılı bütçesinin program hedeflerinin altında kalınmasında en büyük katkıyı yüzde 79,2 ile gelir kanadının yaptığı açıklandı. Program tanımlı gelir hedefinde ortaya çıkan sapmanın ise kurumlar vergisinde yaşanan performansa rağmen, esas olarak KDV ve ÖTV tahsilâtından kaynaklanan sorunlarla ilintili olduğuna dikkat çekildi.

Rapor'da, 2008 bütçe hedefine ulaşılmasının uluslararası kriz, özelleştirmede tıkanma ve yaklaşan yerel seçim riskleriyle karşı kaşıya olduğunu ve hedefin tuttırulmasının zor olduğunu açıkladı. TEPAV Raporu'nda 2008 Bütçesi'ne ilişkin olarak şu değerlendirmeler yer aldı:

2008 yılında ekonominin toplam kaynak yapısı içinde dış kaynak ağırlığının devam ettiği görülmektedir. Kamu yatırımları reel olarak azalırken, özel kesim yatırımlarındaki artış oranının 2008 yılında da devam edeceği öngörülmektedir. Bu çerçevede, toplam harcamalar içinde tüketim harcamalarının payı artarken, yatırım harcamalarının payı ise azalmaktadır. Kuşkusuz bu öngörülerin 2008 yılında dünya ekonomisinde beklenen durgunluk ve ülkemize yönelik sermaye akışındaki olası daralmanın boyutuna göre daha da olumsuza dönme potansiyeli gözden uzak tutulmamalıdır.

KAMU YATIRIMLARINDAKİ DÜŞMEDEN ETKİLENEN KESİMLER

Kamu yatırımlarındaki düşmeden en olumsuz etkilenen kesimler enerji, tarım,

eğitim ve sağlık olmuştur. Bu kesimlerde 2008 yılında bir önceki yıla göre yaşanan reel düşme yüzde onun üzerindedir.

Kamu kesimi genel dengesinin 2008 yılında GSMH'ye oran olarak binde 3 oranında fazla vermesi öngörülmektedir. Genel yönetim açısından bakıldığında ise söz konusu fazlanın küçük düzeyde bir açığa dönüştüğü görülmektedir. Olumlu görünen bu resmin, raporlarımızda sıkça vurguladığımız gibi, kaliteli politika tedbirlerinden çok bir defalık tedbir paketlerinin sonucu olduğu gözden uzak tutulmamalıdır. Nitekim 2008 yılı başından itibaren enerji ürünlerine yapılan zamlar ve dolaylı vergi artışları, kamu kesimi genel dengesindeki bu performansın pek de sağlam temeller üzerine oturmadığını göstermektedir.

Kamu hesaplarının kalitesi konusunda 2005 ve sonrası dönemde geleneksel sorunlar yanında dönemsel olarak bazı tereddütler de oluşmaya başlamıştır. Dolayısıyla bu tür tereddütlerin giderilmemesi halinde resmi raporlarda ilan edilen kamu açığındaki iyileşmenin sadece bir görüntüden ibaret olduğu kuşkusu giderilemeyecektir.

Özellikle kârlı olan KİT'lerin elden çıkarılması ile birlikte KİT mali pozisyonu çok daha hassas bir noktaya gelmiştir. Başta enerji kesiminde faaliyet gösteren KİT'ler ile TMO ve TCDD gibi KİT'lerin yükümlülüklerinin artması buradaki riski daha da artırmaktadır.

Yaklaşan yerel seçimler nedeni ile yerel yönetimlerin harcama genişlemesi içine girme ihtimali bulunmaktadır. Bu kurumların son dönemde vergi, sosyal güvenlik primi, KİT'lere olan (elektrik, doğal gaz) gibi kamusal yükümlülüklerini yerine getirmemeleri, bu kesimin dikkatle izlenmesi gerektiğini göstermektedir. Bu durum özellikle kamu yatırımlarının merkezi yönetim bütçesi yerine yerel yönetimlere kaydırıldığı bu dönemde özellikle önem taşımaktadır.

2008 yılında kamu kesimi açısından dikkatlice izlenmesi gereken bir başka alan da, sosyal güvenlik kurumları dengesinde yaşanacak olan gelişmelerdir. Yeni sosyal güvenlik ve genel sağlık sigortası yasasının kısmen uygulamaya girmesi ile birlikte, sağlık harcamalarına ilişkin politikalar bu kurumsal yapının mali pozisyonu üzerinde belirleyici olacaktır. Ancak; sosyal güvenlik primlerinin düşürülmesine yönelik olarak hükümet kanadından farklı açıklamalarda bulunulması, yani politik açılımın berraklaşmaması, sistemdeki belirsizliğin artmasına yol açmaktadır.

Genel ve merkezi yönetim faiz hariç harcamaları (2007 bazına getirilmiş)

	2004	2005	2006	2007
Genel Yönetim	**-**	**-**	**-**	**-**
Faiz Hariç Harcamalar (Bin YTL)	70,499,334	86,759,333	102,218,930	121,594,313
Artış Oranı (%)	**-**	**23,06**	**17,82**	**18,95**
Merkez Yönetim	-	-	-	-
Faiz Hariç Harcamalar (Bin YTL)	**103,535,588**	**123,527,490**	**-**	**-**
Artış Oranı (Bin YTL)	-	19,31	-	-

MALİYE POLİTİKASININ MANEVRA ALANI SINIRLANMAKTA

Faiz dışı harcamalar ve gelirlerde reel olarak azalma öngörülürken, vergi gelirlerinde reel artış beklenmektedir. Ancak buna rağmen gelir performansının 2008 bütçesindeki açığı sınırlama konusunda yetersiz kalması ciddi bir sorundur. Bu durum, özelleştirme gelirlerinin olmaması halinde resmi bütçe açığının kontrol edilmesi politikasının sınırına gelindiğinin de bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Hükümetin 2008 yılı bütçesine genel olarak bakıldığında, söz konusu bütçede geçen yıllar bütçelerinden harcama politikaları olarak temel bir farklılığın bulunmadığını görüyoruz. Aslında bu konuda hükümetin fazla bir manevra şansının bulunmadığı, mevcut durumu devam ettirme dışında köklü bir politika değişikliğine gidilmesinin söz konusu olmadığı görülmektedir. Son yıllarda bütçenin içinde esnekliğin mevcut olmadığı harcamaların payının yüzde 77 civarında seyretmesi maliye politikasının manevra alanını sınırlamaktadır. Önümüzdeki yıl da bu açıdan bir istisna sayılmamalıdır.

Faiz dışı fazla hedefinin yüzde 5,5 olarak tespitinin yüzde 6,5 hedefine yönelik politikaların yokluğunda sağlanabilecek azami performans olduğunu, esasen yüzde 6,5'luk bir hedefin de ulaşılabilirlik sınırına gelindiği sonucuna varmaktayız. Buna karşılık yüzde 5,5'lik hedefin de gerçekçiliği konusunda soru işaretlerimiz bulunmaktadır.

Uluslararası piyasalardaki belirsizlik ortamında faiz ödeneklerinin de kendi içinde göreli bir risk unsuru taşıdığını belirtmemiz gerekmektedir.

Raporda, 2008 yılında ekonomide dış şoklara bağlı bir durgunluk içine girilmesi olasılığı halinde, dolaylı vergilere dayalı bir maliye politikası uygulamanın bütçe hedefleri açısından ciddi bir risk oluşturduğuna dikkat çekildi

EN RİSKLİ HARCAMA KALEMİ

2008 ve izleyen yıllarda bütçe açısından en riskli harcama kalemlerinin başında sosyal güvenlik kurumlarına yapılan transferler gelmektedir. Yeni reform yasalarının ilk uygulama sonuçlarının harcamaları artırıcı yönde olması yanında, bu kurumların yükümlülükleri içinde ertelenen sağlık harcamalarındaki artış eğilimi buradaki riski ve belirsizliği artırmaktadır.

Bütçenin personel ödeneklerinin devlette çalıştırılan personelin maliyetini tam olarak yansıtmadığını düşünmekteyiz.

Sağlık harcamalarının öngörülen düzeylere düşürülmesi için hükümetin sağlığa ilişkin olarak çok kapsamlı bir politika değişikliğine gitmesi gerekmektedir. Aksi durumda kısa bir sürede sağlık harcamalarında bu kadar sert bir azalmanın sağ-

Kamu İktisadi Teşebbüsü'nün (KİT) elden çıkarılması ile birlikte KİT mali pozisyonunun çok daha hassas bir noktaya geldiği belirtilen raporda, enerji kesiminde faaliyet gösteren KİT'lerin yükümlülüklerinin artmasının buradaki riski daha da yükselttiği belirtildi

lanması gerçekçi görülmemektedir.

2006 ve 2007 yıllarında toplam bütçe gelirlerindeki artışı belirleyen, bir defalık tedbir niteliğindeki uygulamalar olmuştur. 2008 yılında bir defalık tedbirlerin etkisi, özellikle vergi dışı gelirlerin reel olarak daha düşük oranda öngörülmesi nedeni ile azalmaktadır.

Dâhilde alınan mal ve hizmet vergilerinin reel olarak yüzde ona yakın düzeyde artırılması ya yeni vergi düzenlemelerinin etkin uygulanması ya da kamu kurumlarının vergi dairelerine ve piyasaya olan birikmiş yükümlülüklerinin ödenmesi sonucu mümkün görülmektedir. 2008 yılında ekonomide dış şoklara bağlı bir durgunluk içine girilmesi olasılığı halinde dolaylı vergilere dayalı bir maliye politikası uygulamanın bütçe hedefleri açısından ciddi bir risk yarattığını söyleyebiliriz.

Hükümetin dolaylı vergilerden yana yapmış olduğu vergi politikası tercihi 2008 yılında da değişmemiştir. Adil bir vergi olmadığı her fırsatta dile getirilen bu vergiler açısından Türkiye OECD ülkeleri açısından en olumsuz oranlara sahip birkaç ülkeden birisidir.

Merkezi Yönetimin Bazı Vergi Kalemlerinin Tahsilâtındaki Artış Hızı ve Toplam Vergi Gelirleri İçindeki Payı

	2006 (Ocak-Ekim)		2007(Ocak-Ekim)		
	Bin YTL	Payı (yüzde)	Bin YTL	Payı (yüzde)	Artış (yüzde)
Vergi Gelirleri	**112,529,152**	**100**	**123,833,138**	**100**	**11,2**
I) Dahilde Alınan Vergiler	49,728,541	44,2	52,040,032	42	4,6
I-a) Dahilde alınan KDV	**13,650,134**	**12,1**	**13,956,728**	**11,32**	**2,3**
I-b) Özel Tüketim Vergisi	30,595,886	27,2	31,711,356	25,6	3,6
I-c) Banka ve Sig. Mua.Vergisi	**2,172,077**	**1,9**	**2,616,445**	**2,1**	**20,5**
I-d) Şans Oyunları Vergisi	308,065	0,3	269,953	0,2	-12,4
I-e) Özel İletişim Vergisi	**3,002,379**	**2,7**	**3,476,541**	**2,8**	**15,8**
II) Diğer Vergi Gelirleri	62,800,611	55,8	71,793,106	58	14,9

SONUÇ OLARAK

Sonuç olarak 2008 Bütçesi, sonraki bölümlerde daha ayrıntılı olarak açıkladığımız gibi, özelleştirmeler olmazsa maliye politikası uygulanamayacak bir yapıya doğru evirilmekte ve ülkemizde maliye politikalarının geleceği konusunda soru işaretlerinin yoğunlaşmasına yol açmaktadır. Uluslararası konjonktürün nispeten olumsuz bir seyir alması da bütçe dengeleri açısından riskli bir duruma işaret etmektedir.

Üzerinde durulması gereken bir nokta da, gerek Orta Vadeli Mali Plan (OVMP) gerekse bütçe sunulurken 2008 yılına yönelik vergi politikasına ilişkin tedbirlerin ve önlemlerin TBMM ve kamuoyu ile yeterince paylaşılmamasıdır. Bu duruma en iyi örnek finansal kiralamaya ilişkin olarak uygulanan KDV oranlarındaki farklılaşmanın Ocak 2008 başından itibaren kaldırılmasıdır. OVMP ve 2008 bütçe dokümanlarında yer almayan bu tedbir bir anda Bakanlar Kurulu kararı ile uygulamaya girmiştir. Maliye Bakanlığı'nın bu uygulama ile 300-350 milyon YTL ilave KDV tahsilatı hedeflediği tahmin edilmektedir.

Bütçe Yasa Tasarısı ve ekli belgeler, bazı istisnalar dışında, 5018 sayılı Yasa'nın 18'inci Maddesi'nde öngörülen şekilde TBMM'ye sunulmamıştır. Kamu otoritesinden beklenen, söz konusu dokümanları yasanın öngördüğü şekilde ve herkesin anlayacağı içerik, bütünlük ve standartta derleyerek TBMM'ye sunmasıdır. Bunun yapılmamış olmasının, gerek TBMM'nin bütçe hakkı gerekse kamuoyunun bilgiye tam olarak ulaşması önünde önemli bir engel olarak görülmesi gerektiğini düşünmekteyiz.

Bütçe Yasası'nın 10. Maddesi Maliye Bakanı'na ödenek aktarması için yasadaki bu sınıra bağlı kalmadan tamamen ihtiyari bir yetki aktarmakta ve meclisin bütçe hakkı uygulamada ciddi bir biçimde zedelenmektedir. Geçmişte buna benzer bir hükmün yer aldığı 5277 sayılı Yasa'nın ilgili maddesi Anayasa Mahkemesi tarafından "Maliye Bakanı'na çerçevesi çizilmemiş, esasları belirlenmemiş bir alanda hiçbir sınırlamaya bağlı olmaksızın geniş yetkiler tanınarak yasama yetkisinin devrine yol açıldığı" gerekçesi ile iptal edilmiştir. Dolayısı ile Maliye Bakanlığı'nca stratejik plan ve performans programında sıkça dile getirilen hesap verilebilirliğe önem verileceği konusunun da samimiyeti sorgulanabilir hale gelmektedir.

Raporda, faiz dışı harcamalar ve gelirlerde reel olarak azalma öngörülürken, vergi gelirlerinde reel artış beklendiği, ancak buna rağmen gelir performansının 2008 bütçesindeki açığı sınırlama konusunda yetersiz kalmasının ciddi bir sorun olduğu ifade edildi



Yurtdışına Yeni Atanan Büyükelçiler, TOBB'da

TOBB Başkanı M. Rifat Hisarcıklıoğlu, yeni atanan büyükelçilerle TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi Sosyal Tesisleri'nde tanışma ve bilgilendirme toplantısında bir araya geldi

TOBB Başkanı M. Rifat Hisarcıklıoğlu, yeni atanan büyükelçilerle TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi Sosyal Tesisleri'nde tanışma ve bilgilendirme toplantısı düzenledi. Toplantıda konuşan TOBB Başkanı M. Rifat Hisarcıklıoğlu, Dışişleri Bakanlığı'nın, son yıllarda gösterdiği "iş dünyası dostu" yaklaşımın, girişimcilerin şevkini artırdığını vurguladı. Rekabetin, yerel piyasalarda olduğu gibi uluslararası piyasalarda da iş dünyası için giderek zorlaşmakta olduğuna değinen Hisarcıklıoğlu, gelişmiş ülkelerin, bu süreçte girişimcilerini diplomasi ile desteklediklerine dikkat çekerek "Ziyaret ettiğim ülkelerde memnuniyetle görüyorum ki, artık bizim işadamlarımız da sahipsiz değil. Ekonomi ve ticaret müşavirlerimiz, Büyükelçilerimizin direktifleri ile girişimcilerimizi yalnız bırakmıyorlar. Bunun ürünlerini de ülke olarak hasat ediyoruz" dedi.

Türkiye ekonomisinde son 25 yılda yaşanan gelişmeleri aktaran TOBB Başkanı Hisarcıklıoğlu, Türkiye'nin, bulunduğu bölgede adeta bir sanayi üretim üssü haline geldiğini ifade etti.. Son iki yılda Türkiye'ye doğrudan yatırım olarak gelen yabancı sermaye miktarının kırk milyar doları aştığını belirten Hisarcıklıoğlu, bugün Türkiye'nin, dünya ile rekabet edebilen, bölgesinin en dinamik, en rekabetçi özel sektörü haline geldiğini söyledi. Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'nin (TOBB), Türkiye ve dünyadaki gelişmeleri önceden görerek pozisyon almaya çalıştığına dikkat çeken Hisarcıklıoğlu, yapılan çalışmalar hakkında bilgi verdi.

TOBB'un çalışmalarında öncelikler arasında yer alan Kafkaslar ve Orta Asya'ya yönelik açıklama yapan Hisarcıklıoğlu, Avrasya Ticaret ve Sanayi Odaları Birliği ve Avrasya Tahkim Merkezi projelerinin önümüzdeki dönemde sonuçlandırmak istediklerini belirtti. Türkiye'nin küresel enerji satrancından enerji terminali olarak çıkmasını arzuladıklarını vurgulayan TOBB Başkanı Hisarcıklıoğlu, "Hepimiz Türkiye için çalışıyoruz. Aramızda esasen bir iş bölümü var. Aramızdaki sinerji ne kadar güçlü olursa, uluslararası arenadaki gücümüz de o denli artmış olur" dedi.

TOBB Başkanı M. Rifat Hisarcıklıoğlu, konuşmasının sonunda yeni atanan büyükelçilere görevlerinde başarılar dileyerek "Daima sizlerin yanında olacağız sizlerin de girişimcilerimizin yanında yer alacağınızdan şüphem yoktu" dedi.